

HAL
open science

Herri hizkeren lekukotasunak biltzen: zubererazko eskuizkribatu baten edizioa

Irantzu Epelde

► **To cite this version:**

Irantzu Epelde. Herri hizkeren lekukotasunak biltzen: zubererazko eskuizkribatu baten edizioa. ASJU (Donostia) Anuario del Seminario de Filología Vasca "Julio de Urquijo" , 2008, XLII-2, pp.283-302. artxibo-00800933

HAL Id: artxibo-00800933

<https://artxiker.ccsd.cnrs.fr/artxibo-00800933v1>

Submitted on 14 Mar 2013

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

HERRI HIZKEREN LEKUKOTASUNAK BILTZEN: ZUBERERAZKO ESKUIZKRIBATU BATEN EDIZIOA

Irantzu Epelde

IKER, Baiona

Laburpena

Zubererazko eskuizkribu baten faksimile edizioa da hau. Jatorrizko eskuizkribu argitaragabea Aurelia Arkotxa irakasleak aurkitu zuen Pariseko Biblioteka Nazionalean. Elizakoez beste, urriak dira zubereraz idatzitako era honetako testuak, areago teknikoak, eta halakotzat sailkatu behar dugu honako hau: sukalde-liburu anonimoa da eskuizkribua, 29 orrialdetan 8 errezeta biltzen dituena. Datazioaren aldetik ere ez daukagu berri zehatzik, baina lapurterazko Escualdun cocinera-rekin (Baiona, 1864) dituen ezauzarri komunengatik ematen du garai beretsukoa izan litekeela, hau da, hemeretzigarren mendearen erdialdekoa.

Abstract

We present a facsimile edition of a manuscript found by Prof. Aurelia Arkotxa at the National Library of Paris. This anonymous work is a 29 pages cookbook written in Souletin dialect, and it contains 28 recipes. Souletin manuscripts are, unfortunately, scarce among the historical items of the Library's collections. This one is probably from the mid-19th century, as it seems to be a kind of brief version of the first cookbook published in (Lapurdian) Basque Escualdun cocinera (Baiona, 1864).

Sarrera

Besteren artean euskalkien bilakaera aztertzeke ezin utzizko lanabesak dira aurreko mendeetatik datozkigun lekukotasun idatziak. Oraingo honetan dakarkiguna zubereraren lekukotasun bat da: eskuz idatzitako sukalde-liburu bat, 28 errezeta biltzen dituena. Pariseko Bibliothèque Nationale-ean “Celtique et Basque 119” erreferentzia du eskuizkribuak, eta erreferentziaren azpian *entier* azaltzen da, eskuz, dokumentua osorik dagoela adieraziz. Aurelia Arkotxa irakasleak aurkitu zuen eskuizkribua, bibliotekako funts gordeetan.¹ Guztira 29 orrialde ditu, eta idazkeragatik esan genezake esku bakarra ikusten dela. Letra ona da, argia eta ulertteraza, irakurleak faksimile edizio honetan ikusi ahal izango duen bezala. Faksimilearekin batera eskuizkribuaren transkripzioa erantsi dugu, ahal bezain fidela.

¹ Eskerririk zintzoenak Aurelia Arkotxari, Joseba Lakarrari eta Ricardo Gómezi eskuizkribuaren edizioa prestatzerakoan emandako laguntza eta erraztasun guztiengatik.

Testuaren lehen orriak 108 zenbakia darama, eta 136 azkenak. Lehen orrian liburutegiko katalogoko erreferentziaren laburdura (“Celt. et Basque 119”) eta Bibliothèque Nationale-eko zigilua agertzen dira, egilearen ohar honekin batera:

Observation: Cayen² hounen platen nombria, numérouac, icénaq, eta pajac, edireyten dutuçu finimentian: cayer hountan diren hogeuy ta hamar platetariq eguin nahi duçunian; çouça tablala eta hareq eracoussico deychu bertan ago noun den nahi duçun plata.

Aipatu behar dugu errezeta kopuruari dagokionez huts bat badela: ez dira hogeita hamar errezeta, egileak oharrean iragartzen duen bezala, hogeita zortzi baizik, hirugarrena eta laugarrena falta baitira (bigarrenetik bosgarrenera pasatzen da). Dudatik atera nahi izatera, aski da aurkibidean begiratzea: ez dago hirugarren eta laugarren errezetei dagokien sarrerarik.

“Observation” delako ohar horren ondotik datoz hogeita zortzi errezetak, bata bestetik marra batez bereizirik. Horietako bakoitzaren hasieran errezeta zenbakia eta izenburua azaltzen dira. Egileak berak lehen orriko “Observation” delako oharrean dioen bezala, aurkibidea azkenean dator, 135 eta 136. orrialdeetan (“Tabla” esaten dion atal batean). Hartan alfabetoko hurrenkeran antolatutik datoz 28 errezetak, eta bakoitzaren eskuinean azaltzen dira errezeta- eta orrialde-zenbakiak. Aurkibidearen aurretik beste ohar hau ere badator:

Tabla çougneq contenitcen beytu cayer hountaco platen nombré gucia, icénaq, numérouac, eta pajaq. asqui duquéçu, heben chercaçtia, foillaq oro enguratçeco phéna hartu gabé; éta asqui duquéçu jouaytia, haytatu duçunian noura éré tablaq igorricco beyssutu; hében désignaturiq den plataren içénila, nouméroula eta pajala, çouyn hében icentéturiq den lekhian édireyten beytiratéque.

Errezeta-liburua erdarazko bertsioren baten itzulpena da. Egileak berak aipatzen du, zeharka, errezeta jakin baten gainean ari den pasarte batean (124. or.): “Behiaren filetaren farsitceco maneria hao estuçü francian eçaguturiq içan lan hounen traducto-raq erakhoussi artecan (sic)” (“behiaren azpizuna betetzeko modu hau ez da Frantziaren ezagutu lan honen itzultzaileak erakutsi artean”). Tamalez ez dugu jatorrizko bertsiorenen berri izaterik erdietsi. Dakiguna da ez dela ekialdeko hizkeretan idatzitako sukalde-liburu bakarra: Baionan argitaratu zen euskarazko lehen errezeta-liburua, 1864an: *Escualdun cocinera, ceinarekin normahic cocina ona errechki eguin baiteçake*.³ Cluzeau argitaletxean argitaratu zen, eta anonimoa da. Aztergai dugun liburuxkarekin alderatzen badugu, luzeagoa da (150 errezetatik gora biltzen ditu 60 orritan), hizkeraren aldetik ez da horren ekialdekoa —lapurteraz idatzita dago—, baina errezeta batzuk aski antzekoak ditu (hitz tekniko berak, antzeko azalpidea). Iduri luke garai beretsukoak izan litezkeela biak.

² Uste dut hutsa dela: testu osoan ez da berriz azaltzen bukaeran *-n* duela. Egilearen ohar horretan bertan azaltzen da ohiko forma (eta baita azken-aurreko orrian ere): *cayer* (fr. *cabier* ‘koaderno’).

³ Hegoaldean, urte batzuk geroago (1889an), argitaratu zen beste errezeta-liburu bat, Tolosako Eusebio Lopezen moldiztegian: *Cocinan icasteco liburua chit bearra famili gucietan lendabicoa eusque-raz*. 58 orrialde ditu, eta 67 errezeta, baina ez zen izan euskarazko lehena, egileak izenburuan dioen bezala. Egileak ez zuen, nonbait, *Escualdun cocinera*-ren berririk.

Azkenik, ohar bat puntuazioaz eta hitzen arteko mugez: puntuak eta komak ez dira modu arautuaren arabera erabiliak pasarte askotan, eta zenbaitetan irakurketa zailtzen du horrek. Hitzen arteko mugekin ere beste horrenbeste gertatzen da maiz: *erdibat* ‘erdi bat’, *cassérolabat étan* ‘kazola batean’, *erra astéco* ‘errearazteko’, *frigi assicotuçu* ‘frijiaraziko dituzu’, *torchoubat équin* ‘trapu batekin’...

Errezeta-liburuaren testua

[108] Observation: Cayen hounen platen nombria, numérouac, içenaq, eta pajac, edireyten dutuçu finimentian: cayer hountan diren hogeuy ta hamar platetariq eguin nahi duçunian; çouça tablala eta hareq eracoussico deyuçu bertan ago noun den nahi duçun plata.

Jusa duçu bascaribaten eguitemo lehen effeyta.

Nº. lehena = Béhi aspiquei

Behi aspiquei trancha çoumbayt paper foilla beçain mehé piquéçacu; ber guisan ourdaspi trancha çoumbayt ourin gabé⁴ bi objet hoyetças garnituco duçu casserolabaten sola: piquéçacu ouinhou trancha ahal béçayn méhériq, ber guisan carrota trancha abundantqui; hoyetças estalico tuçu cassérolan barnéco araguiac; éçarçu scéléri amignibat, charpoil, eta persil, gas⁵ eta piper belz appur: aragui horiq oro siétabatez estal itçaçu, tinq égon ahalditin amourécatiç: hortariq landa, eçarçu burdugnasco estalgui cassérolan gagnen, ayria jalqui estadin amourecatiç, eçarçu guisa hortan houriq gabé, fournéu ahalbéçayn bero batetan, cassérola hori. attensione casserola eztadin crema, estoçu barnia hounqui béhar, hora eçar artecan, cassérolatiç jalqtruico⁶ den urrinetiq éçagutuco duçu nouyz hora behar duqueçun eçari. éçarico duçu cueillertabat hour; memento baten burian bestetobat: guero cayhetçen enguratuco duçu casserola eta ikhouston baduçu jusa gorrituriq dela, eçarico duçu hour behar dena aragui horien estalçeco, eta beyrebat orano guéhiago: ounça erre datinian passouer bate-tan egaranen duçu. bi minutas lehen, hartu duquécu précautionia, éçarte trempant mouchérou çoumbayt: idoquico duçu bi cuillerata juz, çouintan nahastecatuco beytuçu cuillerata erdibat irin, eta ounça algaréquin nahassi ondoun, eçarico dutuçu cassérolan hérac aldi bacoysbat emanen duçu çouré cassérolari, attensione eguiten duçulariq barnen dirénen ounça enguratçáz:⁷ héraqi hortariq landa couré jusa eguiniç duquécu ounça attensione eguiten duçulariq articulu hountan ordenaturiq dirénetçaz éçagutçen dutuquécu entrada guçien éguitéco moyénaç.

Nº. Biguerrena

Aretché aspia

[111] Hartuco duçu bi libera; pessa ederbat eguinen duçu, ounça lardatuco orras batequin: cassérolabat étan éçarçu, eta estal eçaçu hourez: assaisouna eçaçu deuséré sopa baliz béçala, asqui erré datinian khambiatuco duçu besté cassérola batétara béré saldaréquin: éçarçu cassérola (çouyn serbutchatu beyssayçu aretchequiren erra astéco) hutsiq furneuin ountça inkhatceç béroturiq délariq, minutabat eyssi duqueçunian fourneuin, éçarico doçu barnen cueillertabat salda çouré fricandenetiç; gorritu çayçunian, éçorçu biguerren cueillertabat: çouré bi cueillertaq gorritu diratinian; salça hori idoquico duçu, éta éçarico duçu sietabat étan: hao duqueçu fricandoaren glaça: beguiratuco duçu serbutchatuco çayçu couré entrada ooren ganiaren gorriseco.

⁴ Etena behar du hemen, nahiz puntuazio ikurrik ez den ageri.

⁵ Nabarmentzekoa txistukari afrikatua s bidez adierazten duela.

⁶ Uste dut hutsa dela: *jalquico*.

⁷ Ez da ongi ikusten *c* ote den egiazki: *enguratçáz?* 'inguratzeaz'.

Nº. Bost guerrena

Marinada: plat hao merqué houn duçu

Éçarçu cassérolabat étan bi ahurréta⁸ ogui irin, çouré irinari éçarçu gobeletatabat hour fresq, gaz amignibat, aygardent amignibat. saffla éçarçu lussastyo éta cinéz guero hori bi forchétarequin: çagarrac thipiltuco dutuçu eta phicatuco ahal béçayn méhatz: hirour arraulsé hausséco duçu casserolabat étan: éçarçu goringouaq çouré pastouan: chourincouq hant az⁹ itçacu ahal beçayn bat: nouyz étaré hassico beyssira [112] pastouren erra asten, gagna éçarico dérécú chourincouen erdiac. amignibat nahastecatuco dutuçu algaréquin forchetabat équin: trempatuco dutuçu bédéraca orhen barnen çagar bouchincaq, éta frigi assicotuçu: nouyz étaré çouré orhia erdi erré beytaté gagna écarico duçu chourinco arrastac: çouré marinadaren serbutchatcéco, gagna arraspa tuco doçu sucré amignibat.

Nº. Sey-guerréna

Gigot à l'eau

Hourtaz éçaçu cassérola bat étan jambon trancha eta ourdaqui bouchi çoumbayt: éçarçu guéro çouré gigota barnen, eta gorri eraz éçaçu, ounça érabilcatçen duçulariq cassérola¹⁰ gigota gorritu denian, idoquico duçu casserolatiq: éçarçu barnen cuillérata quart bat ogui irin: irina ounça gorritu denian; barna hachatuco duçu bi ouynhou buru: ouynhou horic ounça frigitu diratinian; éçarico duçu barna çouré gigota, eta [113] ber guisan hirour carrota laur den caturiq: ecaricéçu piper belz, gaz, belhar houn çoumbayt, eta hour béhardéna aragui horien estalçéco: ounça cassérola estal éçaçu, ayria jalqhui estadin amourécatiç: erra éraz éçaçu çouré gigota, ounça érabilcatcez, éta ez éçar haboro houriq: carrota horiq (çouyn espeytorate gaysto içaten ahal) nahi badutuçu serbutchatu, idoquico dutuçu cassérolatiq jusaréquin, éta serbutchatuco tutçu besté siétabat étan.

Nº. Saspi guerréna

Assa farsitu

Har çaçu assa chouri éderbat, béro, as¹¹ éçaçu amignibat hour béroutan ahos béhéra farsituco duçu assa hori manérias errenda ahaldéçaçun bolabat béçayn biribil, lehen ostotiq asquen ila artino: guisa hortan arrengeaturiq, serbieta thobatez trossatuco duçu, assaisonnaturiq saldaren ber guisan, éta holachec éçarico duçu héraquiten cassérolabat étan, amourécatiç chuca dadin¹² ounça chucatu denian, écarico duçu beste cassérolabat étan, couyntan assaren jusa éguin beytuquéçu: héraqi baçoyn bat eguin as içoçu, jusaren goustu hounaren hartséco, éta guéro jusaréquin serbutchéçaçu. [114]

Nº. Sorci guerréna

Jamboubaten glaçatcéco manéra

Jamboubat trempañ etchéquico duçu hogueyta laur orénéz: ounça chahatu duquéçunian, éçurac idoquico deyçoçu éta torchoubat étan enguraturiq erra assico

⁸ Zub. 'ahurtara'.

⁹ *Hant az* (*hantaraz* 'hanparazi, harrotu') *itçacu*.

¹⁰ Ikurrik ez da ikusten baina segur asko etena behar zuen hemen.

¹¹ 'Beroaz (beroaraz) ezazu'.

¹² Hemen ere perpausen arteko etena eskatzen du solasak.

[115] duçu. assaisonatuco duçu soparen ber guisan. (assa balis beçala, torchou batez en-guraturiq écarten diçie, bouchinca estadin amourécatiq) béguirayçu estéçaçun eyssi çobéra lussaz héraquitçéra éta érratçéra. éçar içoçu hamabi edo hamabost erramu osto éta bi limou. couré jamboua erré datinian, jusa idoquico duçu, chucatçen duçulariq torchoubat équin: guéro chourituco duçu sucré arraspaz jambouaren gagnia oro. pala ounça gorrituriq garanen duçu sucré hortan gagnen: laur limou berdé laurdenatuco tutçu, éta çarthuco dutuçu jambouaren engurian: serbutchatuco duçu guisa hortan serbiétabat étan, çouyn disposatuco beytuçu laur cantouréquin.

Nº. Bederatçu guerréna
Amandasco oppilbat.

[116] Libérabat amanda trempan hour ephélin etchéquico duçu: piloïr bat étan pilatuco dutuçu: pilatu oundoun couré amandaq, éçarico déréçu libérabat sucré, berriz pilatuco dutuçu algar équin: hausséco déréçu barna bi dozéna arraulcé; cuillératabat irin éré bay écarico déréçu. horiq oro ounça nahassico dutuçu algar équin: tourtié-rabat ounça burraz bérécatuco duçu: gorago erraniq dusu gaossa¹³ guçiác tourtiéran éçarçu, éta labian éçar: jaquitéco nouyz çouré oppila erré datian, choysbat çarthuco déroçu; choyscha içerdi jalqhuiten baçayçu estuquéçu oráno asqui errériq, béna ido-rriq jalqhuiten bada çouré oppila ordin errériq duquéçu.

Nº. hamar guérrena
Çagarresco charlottabat

[117] Thipil éçaçu hogueybat çagar; ounça çahatu ordoun,¹⁴ éçarçu erratçéra cassé-robot (*sic*) étara, gobelétabat hour équin; éçarçu canéla bouchibat: marmelada hori éguin duçunian éçarçu barna libérabat sucré: ounça algaréquin érabilca itçaçu: guero idoquico tutçu eta plat bat étan éçarrico tutçu: casserola baten barnia oro béréca-tuco duçu, à pus¹⁵ près libérabat burraz: choyna bihos cabillou guisa picatuco duçu, eta frigi errassico dututçu burra hortan. garnituco duçu cassérola horren barnia éta çayhessaq ogui bihotsez (estamuriq baliz beçala) écarico¹⁶ duçu barnen couré çaga-resco marmelada: estalico duçu choyna bihotsez gagnétiq, solatiq béçala: hirour mi-nutaz cuyan etchéçaçu, bihotçaq choynari lot ditian amourécatiq: çouré marmélada ounça éguiniq den aldi oros, çutiq idoquico duçu gasna holandaco baten forman.

Nº. hamécaguerréna
Gâteau au lait

Héraq éras bouteillabat esné cassérola bat étan; éçarçu barnen banil amignibat, hirour quart libéra sucré: haosséco¹⁷ duçu hamassorci arrolcé: esnia hostu denian, écorçu barna gorrincouaq: hourt az éçaçu esné hortan bi billa chocolat: ounça safla

¹³ Iduri luke diptongoaren bigarren bokalean *o* jartzen duela (baditu *hao* 'hau' bezalako adibideak ere, baina hemen ez dut garbi ikusten egiazki *o-z* idazten ote duen *gauza*).

¹⁴ *Ordoun* (*sic*) baina hutsa izango dela iruditzen zait: eskuizkribuan zehar askotan erabiltzen du infinitiboa + *ondoan* (*ondoun*) denborazko perpausak egiteko ('thipil itzazu hogeï sagar ontsa xahatu [gar-bitu] ondoan').

¹⁵ *u-z* esango nuke.

¹⁶ *Écarico* dioen lekuan *éçarico* 'ezarriko' behar zuela uste dut. Beste horrenbeste lerro bereko *couré* 'zure'-ren kasuan: *çouré*.

¹⁷ Hemen ere *o-z* idazten duela ematen du (ik. 13. oin-oharra).

éçaçu bi chourinco, eta éçarçu irangea lili amignibat: besté cassérolabat étan éçarçu quart erdibat libéra soucré chouri: çu houmbat étan gagnen éçarçu, eta cassérola sucré horres ounça béréquéçaçu: esnia igaranen duçu serbiétabat étan, éta guéro éçarico duçu sucria den cassérolan: écarico duçu besté cassérola handibat hourez erditarat bétheriq fournéuen gagnen: nouyz éré héraquitcen hassi beytatéque, écarico doçu barnen çouré cassérola oppilarequin (béhar duquéçu abisatu amourécatiq hourea duçun cassérola asqui handi içan dadin édeytéco oppilaréquin den cassérola: cassérola gagnen éçarico duçu burdugnasco estalqui bat inkhassez gagnia béthériq: çouré oppila erré datinian séparatuco çayçu cassérolaren baster étariq: idoqui béno lehen, éguriqui béhar duquéçu ounça hos dadin: porroca estadin amourécatiq: ahos béhéra écarico doçu plata, çouyntara serbutchatu nahi beytuquéçu, eta hartara idoquico duçu. [118]

Nº. hamabi guerréna [119]

Pain-au-lait

picatuco duçu cabillou guisa choyna baten bihotça: thassabat esné héraquiten cassérolabat étan éçarçu libera erdibat sucré réquin, eta canéla amignibat équin: esnia égossi ondouan; idocaçu çutiq, eta çouré choyna cabillouaq trempan barnen éçar itçoçu: ourhi amignibat prestatuco duçu marinada béçala: ogui bouchincaz minutabaten burian idoc itçaçu, eta passouer bat étan éçarçu esnia yalqhui daquien amourécatiq; eta chouca ditian: ogui bihotz horiq frigi assico tutçu caosséraq béçala; trempatu ondouan léhéniq préparatu duçun gourhian: arraspatuco duçu sucré amignibat gagna, eta serbutchatuco duçu mahagnian.

Nº. hamahirour guerréna

Briochabat.

Nahassico duçu lakhabat ogui irin, bi docéna arraolcé, bi libéra burré, libérabat sucré, horiq oro algaréquin ahal béçain ounça érabilcatuco dututçu: terrina berribat ounça bérécatuco duçu burréz; çouré ourhia barna éçorçu, eta labilat éçar: jaquin nahi duçunian çouré Briocha errériq dénez, çarthuco doçu barnatho chothbat,¹⁸ éta idorriq jalqhuiten bada, marca duquéçu errériq dela. [120]

Nº. hamalaor guerréna

Belhar esco ophila

Bil éçaçu barasséco belhar houn rotariq; éçar içeçu pérésil, charpoyl, jambou bouchibat, ourdaqui besté bouchibat, aretchéqui quart bat; béna manéraz belhar hounen cantitatie (oray berian ençalada chouriena, assa chouriena) edo besté belhar tendre cantitatie dominant içan dadin: ounça hachatuco dututçu algar équin belhar hounaq eta araguiq écarico déréçu bi arraolcé, ogui bihotz amignibat, gaz eta piper belz, ounça hachatu ondoun, éçarico dututçu cassérolabat étan, çouin léhéniq ounça ourinez bérécatuco beytuçu: éçarico duçu casserola haux béron barnen erdirate artino, amourécatiq eta çuyaren imourra çar daquion barnerat: éçarico duçu cassérolan gagnetiq burdugnasco estalguibat, çougne gagnian inkhaz béros bethéco beytuçu: harçaçu attensionea cassérolaren ardura enguratchécoua: oppila cassérolaren cayhessétariq deslotcen çaycunian, marca duquéçu [121]

¹⁸ sic ('xotx [zotz] bat').

eguinic déla: plat bat étara idoquico duçu, emanen déroçu nahi baduçu salça chouribat (oray berian oillasco fricasseyaren salça) eta guisa hortan mahagnilat serbutchéçaçu.

N^o. hamabost guerréna
aragui erre arrastessaz.

- [122] Gigot erretiq, edo oillayscobat étariq arrasta baratcen caycunian, eçarico doçu pesil eta charpoil, laur baratchouri ister, muscada amignibat raspaturiq; erra assico duçu belhar esco oppilaren ber manerian (hounen gagnecoua duçu N^o. hamalaur guerrenian) bena asquen hao jusian serbutchatuco duçu: bi plat hoyeq serbutchatuco dutuçu mahagnaren bi burietan, algarren bisen bis.

N^o. hamacey guerréna
Créma gorri

- [123] Bilduco duçu Bletarraba gorri, eçarico duçu bougnitan, eta mespératiq eçarico duçu terrinabat esnétan trempatcen: eçarico doçu hirour quart sucré. hamacey arroulcé gorringo: esnia passatuco duçu serbietabat étan: ounça héraq assico duçu bi limou achaléquin, eta canella amignibatequin: esnia hostu datinian amignibat, eçarico deyssoçu barna arraulciaq, eta sucria, algar equin ounça erabilcaturiq; guisa hortan eçarico doçu fourneuïn: enguratuco duçu finituriq ičan artino, attensioné hatçen¹⁹ duçulariq, estadin erra sobera.

N^o. hamasapi guerrena
Créma chouria

- [124] eçarico duçu cassérolabat étan bouteille erdibat hour, hirour quart sucré, canella amignibat, erramu ostobat, irangea lilibat eçarico duçu hamasorci arraulcé gorringo terrina bat étan: hour horren gagna idoquico duçu sucria purifica dadin amourécatiq eta asqui héraqitu datinian, igaranen duçu serbiétabat étan: eguinen duçu chochesco eshas gnibat; arraulcé horiq lussas saflatuco dutuçu, papéra beçain chouri jin artino: (huénen duçu souégna lagun bat harçéz, séren eta ihourq imaginatcen ahal din béno lan pénibliagoua beyta) çouré arraulcé gorringouaq hour hortan eçarico dutuçu eta ounça enguratuco minutabatez, eta guéro çutiq idoquico ahal tuçu, eta mahagnian serbutchatuco plat bat étan créma orotaco hobéna déla expérienceaq éracoussi ditadaçut.

N^o. hamasorci guerréna
Behiaren fileta.

Behiaren filetaren farsitceco maneria hao estuçü francian eçaguturiq ičan lan hounen traductoraq erakhoussi artécan. filet hori mahayn bat étan eçarico duçu; eta sabalduco duçu ganibet batez; eguinen duçu farsidura bat, eta filet horren gagna ounça garnituco duçu: guero ustupa canubat beçala khanatuco duçu Khanatu ondouan estéquéçaçu fiscélabatez: eguinen duçu hori beré jusian cassérolabat étan; eçarico doçu ouynhou, carrota, pérésil, charpoil, piper eta gaz: eguin çaycunian jus hori passouer bat étan igaranen duçu eta idoquico doçu fiscéla mahagnian serbutchatçéco.

¹⁹ sic (*hartçen*).

N^o. hemeretcu guerrena

Aretché Buria.

Bidars pétiq urratuco duçu; idoquico doçu eçurra oro, farsiduras bétheco doçu barnia, essurra han balu béçala, eta ounça jossico duçu: éçarrico duçu cassérola bat étan jambou eta ourdaqui aboundantqui, laur ouinhu buru ounça hachaturiq, carrota chabal picaturiq; ounça grilla assi ondoun cassérolan barnen, éçarico doçu arétché buria enguratuco duçu ounça, aldé orotariq gorri assi déçaçun amourécati; assaisonnatuco duçu sopa béçala: gorri assi ondoun, éçarico doçu hour béhar déna, haren estalçéco, limou achalbat eta gobélétatabat ardou hobenétiq; estalico duçu comptabat baliz béçala, burdugnasco estalguibat équin, amourécati éta ayria estadin çar ahal barnérat: eguiniq datinian, igaran éçaçu passouer bat étan eta serbutchécacu mahagnian.

[125]

N^o. hoguey guerrena

Ahatébat entradan.

Nahi baduçu serbutchatu ahatébat, eguiten asquen n^o. héméretcu guerrénaren ber maneriaren. essuraq ori idoq içoçu hasten çirélariq uscornotiq, farsiduras barnia betha içoçu eta serbutchéçaçu cassérola bat étan ber fayçouan, eta arétché buriaren ber salçan; béna éçar içoçu ahatiari ouinhou aphur ghiago (*sic*): serbutchatu béno lehen, éçarico doçu muscada amignibat Raspaturiq, goustu different bat har déçan amourécati; ber manéria hountan serbutchatuco ahal duçu arréz buribat, pouldabat.

[126]

N^o. hoguey eta bat guérena

Jambou aspiquei minététan.

Picatuco duçu jambou aspiquei, trempan etchéquico duçu hoguey eta laur orénéz; ounça chahatuco duçu, éta achala oro idoquico duçu. ounça erré datinian, sucré arraspatuco doçu gagna, eta igaranen doçu palabat ounça gorrituriq: çouré minétaq jusian préparatuco dututçu, léhéniq ounça héraq assi ondoun hourian hora oro idoquico déréçu, esquien artin ahal béçain sinez tincatçez: guéro éçarrico dutuçu jusian, héraq aldi bacoysbat emanen déréçu, eta guero serbutchatuco dutuçu mahagnian, éçarten duçulariq çouré jamboua oseillaren erdian.

[127]

N^o. hoguey eta bi guerréna

Epperra assan.

ounça lardatuco duçu çouré epperra, éçarico duçu jusian ahatébat béçala (N°. 20) nous étaré çouré assa chouria ounça heraquitu beytate, passouer bat etara idoquico doçu, hora jalqhui daquion amourécati; eta guero éçarico duçu épherra den jusian: héraq aldi bat éman ondouan éçarico duçu assa plat bat étara, éta épherra assaren erdian: sucré choscar assico duçu, éta couré epherra ounça gorrituco duçu, eta guéro mahagnian serbutchatuco.

[128]

N^o. hoguey eta hirour guerréna

Pijoubat salçan

Eçarçu trancha éderbat éta ourdaqui phessabat cassérola bat étan, eta cueille-ratabat irin; ounça erré diratinian. irina gorritu denian, éçarçu ounça hachaturiq ouynhou burubat, éta bi carrota laurdencaturiq; eta ber mementouan araguiac erabilca issaçu, eta algar équin eissasçu gorriçéra: ounça gorritu diratinian, éçarçu behar den hora araguiaren estalçéco, assaisonnatuco duçu sopa beçala, gaz eta piper appur éçarten duçulariq: estal éçaçu cassérola burdugnasco estalguibatez ayrériq çar estadin

[129]

amourécatiq; estéçaçula émenda: idoquico ahal duçu nahiago baduçu carrotaq, pi-jouaren serbutchatcéco. serbutchatuco ahal duçu pijoua salça chouri bat étan, demboratiq demborala khambiatcia gatiq.

N^o. hoguey eta laur guerréna
Amandasco oppila

[130] Thipiltuco dututçu amandaq hour bérouan; erditiq eguinen dutuçu: éçarico dutuçu amandaq cassérolabat étan libérobat sucrérequin, biguerren cassérolabat burrés frotatuco duçu. nouys étaré amandaq érreriq beytiratéque, éçarico dutuçu burraz fré-tatu duçun cassérolan. hartuco duçu berhala, sucria hostu gabétariq citroubat: ophil horreq barnia behar diçu hussiq ukhuen, barniaren eguitia gatiq. hostu datinian éçarçu ahos cassérolari plat bat, éta oppila hus içoçu gagna.

N^o. hoguey eta bost guerréna
Arraolcé à la Tripe

héraq as éçaçu arraolcé; thipil içaçu eta erditiq eguissu: gorrincouaq irinez frota içéçu, éçarçu sarthaguignabat étan oliouan, béna parté irintatia olion, gagna edireyten guisa. idoquico dutuçu siétabat étan: ounça hachatuco duçu ouynhou burubat: frigi assi duçunian ouynhoua, écarico duçu hirour cueillerata salda, piper belz eta gaz amignibat, eta bi cueillerata sucré: salça eguiniq datinian, éçarico dutuçu arraulsiq barna, bena estissaçula eyssi héraquisséra.

Arraolcé farsituriq

N^o. hoguey eta sey guerrena.

[131] héraq as içaçu arraolsiq, erditiq eguin içaçu thipil eta léhenic. gorrincouac ideq isséçu, eta barna éçorçu cueillerabat saldaréquin pérésil eta baratchouri ounça hatchaturiq. handi as éçaçu labéla puntaz arraolcé horien barnia, amourécatiq eta lekhu haboroché ičan dadin farsiduraren²⁰ farsiduras bethé duçunian, béréca issaçu irinez, eta erra as issaçu olioun, farsidura olion gagnen edireyten den guisa. guéro idoquico dututçu siétabat étara. frigi assico duçu chalota amignibat olio hortan; éçarico doçu frigitu denian gobélétatabat hour, eta gobéléta erdi bat ardou, belhar houn amignibat, piper belz eta gaz apurnibat, limou achal chipignibat, eta ogui bouchibat raspaturiq: salça hori eguiniq datinian, passer bat étan igaranen duçu, eta guéro arraolciq salça hortan éçarico dututçu; estécacula eyssi héraquisséra haboro, eta salça hori ounça béroriq serbutchatuco duçu.

[132] N^o. hoguey eta saspi guerréna
Arraolcé frigituriq ardou estian

Arraolsiq frigi assico dutuçu; guéro frigituco duçu ouynhou: éçarico déréçu hirour cueillerata salda, ogui achal raspaturiq. éçar içéçu gobélétatabat ardou hoben étiq, eta ahurrébat sucré, eta salça eguiniq datinian, éçarico dossu çouré arraolsiq.

N^o. hoguey eta sorci guérrena
Chipa salça.

Éçarico duçu cassérolabat suyan bi beyré houréquin, éta beyrébat ardou, pérésil, baratchouri, piper eta gaz, limou achalbat, cueilleratabat ogui achal raspaturiq,

²⁰ Puntua falta dela uste dut destinatibo zaharraren ondolik.

cueillerata erdibat irini nahastécaturiq. nouys étaré salça eguiniq beytatéque, héraqi délariq ouñça éçarico dutuçu chipac; abançugni erreriq diratinian, ogui achal çoumbayt picatuco duçu eta barna éçarico dutuçu. arraulcé coumbayt nahi baduçu [133] égos érássi salça hortan, asquen héraquias badiquécie asqui estissaçula algarren hui-llan égúi éçar.

Nº. hoguey eta bederatcu guerréna
Arraulcé moulétabat.

hausséco duçu arraulcé plat bat étara, écarico déréçu piper, gaz, muscada; ouñça saflatuco dutuçu algar équin: plat bat béréquéçaçu ourinez, éçarçu arraulsiq barnen. éçarçu fournéuin cassérola bat hour²¹ ouñça héraquitu denian, cassérola hortan gagen éçarçu çouré arraulcé plata: éçarçu çouré arraulcétan gagen burdugna estalgui-
bat sus ouñça garnituriq: erré diratinian, idoquico dutuçu çutiç, eta tranchatan éçarico dutuçu eta guéro fuillant guisa picatuco dututçu, eta guéro çouré arraulsiq salça chouribat étan serbutchatuco ahal tuçu

Nº hoguey eta hamar guerréna [134]
houresco ophila

ourdé sankho, edo aratché burubat héraq assi duquéçunian; igaranen duçu hora laur etan laur serbieta different étan: pintoubat houri écarico duçu libéra erdibat sucré, citron achalbat, canella amignibat: ouñça héraquitu direnian, igaran issaçu serbietabat étan. minutabat héraq as issaçu, eta ouñça safla éçaçu bi arraulcé gorrinco barnen, (gayça hau aysago éguiten duçu néguian) has éguin hesquian, éta cassérola béréquéçaçu campotiq: béna eyssi behar duquéçu biharamen²² artino leyhobat étan hostéra. serbiétabat ophil haren gagnian plégaturiq poillitqui laur cantouréquin éçarico duçu: serbutchasséco éçarico duçu plata cassérolari ahos béhéra: ussulico duçu cassérola plat haren gagniala, eta couré oppila eguiniq duquéçu.

Tabla çougneq contenitcen beytu cayer hountaco platen nombré gucia, icé- [135] naq, numérouac, eta pajaç. asqui duquéçu heben chercatçia, foillaq oro enguratçéco phéna hartu gabé; éta asqui duquéçu jouaytia, haytatu duçunian noura éré tablaq igorrico beyssutu; hében désignaturiq den plataren içénila, nouméroula eta pajala, çouyn hében icentéturiq den lekhian édireyten beytiratéque.

²¹ Hemen ere puntua faltako litzateke.

²² e ematen du jartzen duela azken silaban.

Tabla

Ahatébat entrada	Nº 20	Page 126
Amanda errés bi guerren ophila	Nº 24	Page 129
Amandsco ophila	Nº 9	Page 115
Aretché aspiquei	Nº 2	Page 110
Aretché Buria	Nº 19	Page 125
Arraolcé farsituriq	Nº 26	Page 127
Arraolcé mouleta	Nº 29	Page 133
Béhiaren fileta	Nº 18	Page 124
Behi aspiquei	Nº 1	Page 108
Belharesco oppila	Nº 14	Page 120
Briochabat	Nº 13	Page 119
Chipa salsa	Nº 28	Page 132
Choux farsi	Nº 7	Page 113
Créma chouria	Nº 17	Page 123
Créma gorri	Nº 16	Page 122
Epherra assan	Nº 22	Page 127
Erréqui arrasta	Nº 15	Page 121
Gateau au lait	Nº 11	Page 117
Gigot à l'eau	Nº 6	Page 112
Houresco ophila	Nº 30	Page 134
Jambou à l'oseille	Nº 21	Page 126
Jambou glaçatu	Nº 8	Page 114
Marinada	Nº 5	Page 111
Oeufs à la tripe	Nº 25	Page 130
Oeufs au vin doux	Nº 27	Page 132
Pain au lait	Nº 12	Page 119
Pijoubat salçan	Nº 23	Page 128
Sagarrésco charlota	Nº 10	Page 116

108
 Lib. n. P. 119.
 Exposition: Cayen honen platen
 nombrua, numbracae, canag, eta pajac,
 abreyen dutua formentian: sayo
 haontan dion 'hagay ta hamas' platen
 equin nahi duxian; canca tablala
 eta hareg eracueico deyu bontan ago
 nain den nahi duxun plata

Jura duxu baccabaten equitico
 lehon effiata.

Nº iehona = Bèhi aspique

Bèhi aspique trancha cumbayt paper
 falla bicain mishi piquicatu; bor quisan
 ardaye trancha cumbayt arain gabi
 bi ojet haytcaz gornitico duxu casselabat
 sola piquicatu ovinhou trancha abal
 bicayn mihèrig, bor quisan canota
 trancha abundantou; haytcaz estalico
 tuqu casselatan berrico aragiaz; larru
 silèri amignibat, charpoil, eta pessil, gas
 eta pipper bele appor: aragui horig oro
 setabatcaz etal itzazu, ting egon ahalditan

109
 amouicatio; hortariq landa, ecarcu
 burdugnasco estalqui cassiolan gagnon,
 ayria jalqui estadin amouicatio,
 ecarcu quisa hortan honiq gabi, formai
 ahalticayn boro batetan, cassiola hori
 attentione cassiola estadin oima,
 estacu barnia haingui bihar' horea
 ecar' artecan, cassiolatig jalquico den
 urrutig egagutico duxu mouye horea
 bihar duquecum ecaru. ecarico duxu
 cuilleratabat hore; memento baten
 burian bistabat: quro cagheten
 engrutico duxu cassiola eta ikhouston
 baduai jura gornituriq dela, ecarico duxu
 hore bihar dena aragui horien estalico,
 eta beyabat orano quhiago: oinca ore
 datinian passour bitetan egorain duxu:
 bi munitas lehon, hartu duquico
 precautiona, icarti trempen marchicu
 cumbayt: idocquico duxu bi cuillerata
 jur, aruintan maharicatico beyfucu
 cuillerata bidat urin, eta cunca
 algaricun mahasi ondour, ecarico

110
 dutugu casselatan hiorac aldi beaxibat
 emanen duxu qure casseladici, attentione
 equiten duculariq boiron dirinon cumca
 engruticaz: hiraqui hortariq landa
 coru just equiniqu duquico oinca
 attentione equiten duculariq articulu
 honien ordenaturiq dirinuticaz
 egaguticem dutiquico entrada quion
 equitico maynag.

Nº Biquerruna
 Aretche aspa

Hartuco duxu bi libera; pissa
 ederbat equinen duxu, cunca lardatico
 oras batequin: casselabat etan ecaru
 eta etal ecaru horez: assaionna
 ecaru deulori sopa balia bicala, asqui
 ore datinian khambatico duxu bestè
 cassiola batetana bibe-saldaricuin:
 ecarcu cassiola (cayn serbitchatus
 beyfayn aretchequien ora astico)
 hutig furnein oinca inkhatat
 biotiniq delanq, mimitabat eyri

111
 duquicunian furnein, ecarico duxu
 barnon cuilleratabat salda coru
 fricandentig; gornitu cagunian, ecarcu
 biqueron cuilleratabat: coru bi cuilleratig
 gornitu datinian; selca hore idocquico
 duxu, eta ecarico duxu setabat etan: hao
 duquico fricandoren glata: bequatico
 duxu serbitchatus cagun coru entrada
 oron gagnion gornitico

Nº Bot querrona

Dsarincala: plat hao miqui hore duxu

Ecarcu casselabat etan bi ahurita
 equi urin, coru urinari ecarcu gdelatabat
 hore felleq, gaz amignibat, asgardent
 amignibat: siffa ecarcu luyatyo eta
 cinz quro hore bi fochetarequin: cagunag
 thipitico dutuq eta phicatico ahal
 bicayn mihata: hirour aruaultè haucico
 duxu casselabat etan: ecarcu gornitico
 coru partonan: chourinacig hant ar
 itzazu ahal bicayn bat: mouye etan

hausico beysira pastorem ora asten, gagna¹¹²
 écarico dèrèu charvincoum ordiaz:
 amignibat mahasticatus dutuqu
 algèriquin forchetabat équin: trempatuc
 dutuqu bedriaca orhen barren çagor
 beuhineag, eta frugi adicatuqu: maruz
 étari paroz orhia endi orri bçtate gagna
 écarico ducu charvico arrastac: çour
 marinadoren serbitchatus, gagna orrapa
 tucò doqu ducò amignibat.

Nº Suy. quovina
 Çygot à l'eau

Houtaz écaqu cassiola bat etan jalon
 trancha eta oridoqu bouchi çambayt:
 çarçu quò çouré gçgta barren, eta çori
 oraz écaqu, ounea, orabileatçon dupulatiç
 çarrida gçgta çoritu denian, idoquico
 ducu cassiolatiç: çarçu barren
 çullèrta quant bat çqui inin: irina
 çunca çoritu denian; banna haçtucico
 ducu bi çuyhou buri: çuyhou horic

113 ounea frigitu diratinian; çarico ducu,
 banna çouré ççgta, eta ber çuisan
 hiraur çarrida laur den çativriç: çarçu
 pipor belz, çaz, kelhar houn çambayt,
 eta haur behandena aragu horien
 etaleico: ounea cassiola etal écaqu,
 çupia pilçhu etadin amovicatig:
 oua etaz écaqu çouré ççgta, ounea
 orabileatçaz, eta çà çar çarbo çorçu:
 çarrida horiç (çour ççpçtate çayto
 çacten ahu) mahi beutucico serbitchatu
 idoquico dutuqu çambolatiç çarçuquin,
 eta serbitchatus tutçu belz çitabat
 etan.

Nº Jappi quovina

Asia faritè

Hor çaçù asia çauri idobat, bera,
 çà écaqu amignibat haur çironan ahu
 libhina faritucico ducu asia çori-manina
 çrenda ahaldicagun bolabat beaçn
 çiril, lehen ototig açquon ila çotino:
 çuisa hortan arangçatig, çibita

thobatz trossatus ducu, assaisonatig
 saldoren ber çuisan, eta hilaché écarico
 ducu çiraçuten çasçolabat etan,
 amovicatig çuca dadin ounea
 çuçatu denian, écarico ducu belz
 çasçolabat etan, çorçutan aççoren çusa
 équin beçtuçiqu: çiraçu çaççni bat
 équin çà çuç, çuçaren çorçu çuçmanin
 haçtucico, eta çurç çuçarquin serbitçaçqu

Nº Sorci quovina

Çambubaton çaçatucico manina
 Çambubat trempan etehiquico ducu
 çuççta laur ornez: ounea çahatu
 ducuçmanin, ççvraz idoquico çuççqu
 eta çorçubat etan enguratiç orra
 aççico ducu, assaisonatucico ducu çorçoren
 ber çuisan (aççà belz çaçala, çorçou.
 çatçz enguratiç çacten çuç çuçhina
 etadin amovicatig) beçuçaçqu
 etaççon çuç çobèra çuççaz çiraçuççira
 eta çiratchira. çar çaçç hamabi edo

115 hamabot orrami otto eta bi limon
 çouré çamboua orri çatinian, çusa
 idoquico ducu, çuçacten duculariç
 çorçubat équin: çurç çuçurucico ducu
 çurç araççaz çambouaren çaççn çà
 çala ounea çorçurç çuççan ducu
 çuçç hortan çaççn: laur limon çurç
 lauridicatus tutçu, eta çorçou
 dutuqu çambouaren enguçman:
 serbitchatus ducu çurç hortan
 serbitabat etan, çuçç çuççatucico
 beçtuç laur çaççuççuçç.

Nº Bedratç quovina

Amandaç oppilbat.

Çibabat amanda trempan haur
 çphèr etehiquico ducu: pilor bat
 etan pilatus dutuqu: pilatu çuççoren
 çurç amandaz, écarico dèrèu libçbat
 çurç, çurç pilatus dutuqu aççor
 équin: hausico dèrèu banna bi aççona
 orrauçç; çullèratabat inin çà çaç écarico
 dèrèu çuçç çà ounea maharico dutuqu

116
algar equin : tawtirabat ompa buraz
biscatato dugu. gorago oronig dugu
gauria guciac tawtiraban ecaru, eta
labian ecar : jaquites mouye coure oppila
ovi darian, choplat carthico deroce;
chopcha icadi jalghuten bacyu ebepu
oiano arqui oronig, bora idornig jalghuten
lada coure oppila ordin ovonig duquicu.

N^o hamar quirona.

Cagarrico charlotabat

Thipil ecaru hogueybat qagar, cunça
chahatu ordour, ecaru oratara
cassibat etara, gobeletabat horu equin,
ecaru canila bouchibat : marmelade
horu equin ducumian ecaru banna
liberabat suci : cunça algar equin
irabilca iteacu : guiro idoquico tutui eta
plat bat etan ecarico tutui : cassiola
baten bannia oro biscatulo dugu, a pas.
pisi liberabat buraz : chayna biho
cabellou quiza picatulo dugu, eta frige.

118
quant ordibat libera suci chouvi : cu
houmbat etan gagan ecaru, eta
cassiola suci horu cunça briquecaci
emia igararen dugu arbitabat etan, eta
guho ecarico dugu sucia den cassidan.
ecarico dugu beti cassiola handibat
haruz orditarat bethin gounneun gagan
mouye ete hiraquiten hazi bustatiqu,
ecarico dou barnon coure cassiola
oppilatiquin (bihar duquicu abiatu
amovicatiq haura ducun cassiola
arqui handi ican dadin elayico
oppilatiquin den cassida : cassiola gagan
ecarico dugu burdugnaco etalqui bat
inkhassu gagna bethin : coure oppila
ovi darian separatuo cayu
cassidaren baster etariq : idocu bino
lehu, equiqui behar duquicu cunça
hos dadin : porroca etadin amovicatiq;
ahos bithina ecarico dou plata, ceupitara
sorbitehatu mahi bustatiqu, eta hortara
idoquico dugu.

117
oratico dutitqu burra hortan : gromtuce
dugu cassiola horon bannia eta cayharaq
ogui bihotse (etamunig balis bicala)
ecarico dugu barnon coure cagarrico
marmelada : italico dugu chayna
bihotse gagnetiq, solatiq bicala : hincor
minutaz auyam etchicacu, bihotse
chopnari let darian amovicatiq : coure
marmelada cunça equinig den aldi
ovi, cutiq idoquico dugu gama
holandaco baten forman.

N^o hamisaguirona.

Gateau au lait

Horiaq iras bantellabat emi cassiola
bat etan ; ecaru barnon banil
amignibat, hincor quart libra suci :
hassico dugu hamasorei aricola :
emia hotu dorian, icaru banna
garrincouaq : haurt az ecaru emi hortan
bi billa chodlat : cunça safla ecaru bi
chourinco, eta ecaru orangea lili
amignibat : beti cassidabat etan ecaru.

N^o hamabi quirona.

Pain au lait

picatulo dugu cabellou quiza chayna
baten bihita : thasabat emi hiraquiten
cassidabat etan ecaru libera ordibat
suci riquin, eta canila amignibat equin
emia igosi ondour ; idocagu cutiq, eta
coure chayna cabillouaq tumpar barnon
icar iteacu : ouchi amignibat picatulo
dugu marinada bicala ; ogui bouhincor
minutabatou buruan idoc iteacu, eta
passour bat etan ecaru emia yalghu
daquien amovicatiq ; eta chouca darian
ogui bihota horiq frige amio tutu
cassiraq bicala ; trompatu midouan
bihinig preparatu ducun goushan ;
arrapatulo dugu suci amignibat gagna,
eta sorbitatulo dugu mahagnian.

N^o hamahiru quirona.

Bouchabat.

Naharico dugu lakhabat ogui tron,

bi dotina araualei, bi librea bivi, 120
librabat suci, horiq oro algarlquin
ahal bigan onca orabilcaturo ditatze:
terina beribat onca bibeaturo duzu
biviez; covi curhia bina egora, eta
labilat ipar: jaguin nahi duavian
covi. ~~Bivieha onbriq dora, covituro dopu~~
bannatho chotibat, eta idoviq jalakuten
bada, marca duquicu onbriq dela.

N? hamalaor quovina.

Belhar eso ophila.

Bil egaçu barasico belhar havi
ovarian; ipar icay peneil, charpoil, jambu
bouchibat, curdaqui best bouchibat, oritiqui
quant bat; bina maniviaz belhar havi
cantitater (oray bivan mgalada chovina,
asa chovina) uti bide belhar tendu
cantitater dominant ipar dadon: onca
hachaturu ditatze algar equin belhar
haviq eta araquiaz ecarico dicitu bi
aradei, equi bilita amignibat, gas eta

docu peneil eta charpoil, lau barasthani 122
istur, muscada amignibat raspaturiq;
era asico duzu belhar eso oppilam ber
manivan (homon gaguevica duzu N?
hamakur quovinan) biva asquin hao
juran orbitchaturu duzu: la plat
hoqq orbitchaturu dituzi mahagnam
bi binitan, algaron biva bi.

N? hamacy quovina.

Prima gori.

Bilduro duzu piletavaba gori,
ecarico duzu bougnitan, eta mepicaturiq
ecarico duzu terinabat emitan
trumpatein: ecarico docu haviq quant
suvi. hamacy amula goringo: onca
papaturo duzu orbitabat etan: onca
horag asico duzu bi lemon achallquin,
eta cavella amignibatiquin: onca hota
datinian amignibat, ecarico dymozu
barra amaulicag, eta suvia, algar
equin onca orabilcaturo: quita hortan

121 pipor biva, onca hachaturu ondour,
ecarico ditatze orbitabat etan, covin
lehoiq onca ovinez bibeaturo beytuz:
ecarico duzu casicola havi bivan bivan
ordinate artino, amovicatig eta cugnon
imavira car daquon bannat: ecarico
duzu casicola gagueiq bundagnaco
etadgibat, cugnon gaguein inkhaz
bera bethico beytuz: horega
attentione amvclaren oridura
inguraticosa: oppila casicolaren
cugneticariq diciton cugnonian, marca
duquicu equiniq dela: plat bat etara
idoquico duzu, emamen dicitu nahi
badiqu salca chovibat (oray bivan
ollaco ficadymon salca eta quita
hortan mahagnilat orbitchicaga.

N? hamabot quovina.

aragu biva arastessaz.

Quita ovitig; ido ollakibat etariq
arasta baraten cugnonian, ecarico

123 ecarico duzu foveum: inguraticu duzu
finituriq ipar artino, attentione hitor
duplicariq, etaden era sobra.

N? hamarapi quovina.

Prima chovira.

ecarico duzu casicolabat etan
bouteilla oribat havi, haviq quant suvi,
cavilla amignibat, ovam otobat, onca
lilibat ecarico duzu hamarapi orraula
goringo terina bat etan: havi horon
gagna idoquico duzu suvia purifica
dadon amovicatig eta asqui horequite
datinian, igaron duzu orbitabat etan:
equin duzu chotcheico chas quibat;
araulic horiq luras dylaturo dituzi,
papira beçain chovin in artino (homon
duzu suigna lagun bat horeç, covin
eta choviq imaginatan ahal don biva
lar peniliagua besta) covi araulic
goringocag havi hortan ecarico dituzi
eta onca inguraticu minutabate, eta
guro futiq idoquico ahal tuqa, eta

mahagnian serbutchatico plat bat etan, 124
 orna orfaco hobina dela expornciaz
 iracauri ditadaqut.

N^o hamasori querrona.

Behiaron fileta.

Behiaron filetaran farsitaco
 maneria hae estuce fiamian
 ecaquturiz ican lag hounen tradetoz
 orakhoui artican filel hori
 mahagnibat etan icarico duçu; eta
 sabalduco duçu garibit bates; equinon
 duçu farsidura bat, eta filel hovin
 gagna cunça garnitico duçu: guro
 utiupa canibat becala Khanatuo duçu
 Khanatu ondovan eteqicacu
 ficilabates; equinon duçu hori beré jusan
 caserolabat etan; icarico duçu cunçan
 carrota, porzil, charpoil, pipor eta gata:
 equin eaycunan jus hori passouer bat
 etan igaranon duçu eta idoquico duçu
 ficilla mahagnian serbutchatico.

125

N^o humoretu querrona.

Arteché Buvia.

Bidars pitig unatuo duçu; idoquico
 duçu quorra oro, farsiduras bethico duçu
 barmia, esuvria ham batu becala, eta
 cunça jorico duçu: icarico duçu
 caserola bat etan jambou eta ourdaqui
 abundantzqui, laur cunça buui
 cunça hachaturiz, carrota chabal
 picaturiz; cunça quilla asi ondoun
 caserolan barmen, icarico duçu arteché
 buvia enguratuo duçu cunça aldi
 orotariq goni asi decaçun amouicatz:
 assalonnatuo duçu sopa becala: goni
 asi ondoun, icarico duçu hour bihar
 dina, hovin etalqico, limou achalbat
 eta gobilitatabat ardou hobenitq:
 etalico duçu comptabat baliz becala,
 burdugnaco etalqibat equin, amouicatz
 eta ayria etadin çar ahal barmenat:
 equiniaz datinian, igaran eçau passouer
 bat etan eta serbutchicacu mahagnian

N^o hoguq querrona.

Ahatlbat entradan.

Nahi baduca serbutchatu ahatlbat,
 equin asquen n^o humoretu querronam-
 ber manerian. esuviaz ori idoq içoçu
 harten çirulariz usonotiq, farsiduras
 barmia betha içoçu eta serbutchicacu
 caserola bat etan ber faycauan, eta artché
 buvia ber salçan; bera icar içoçu
 ahatlan cunçan aphiur ghuigo:
 serbutchatu bera lehen, icarico duçu
 mulcada amagnibat Raspaturiz gortu
 different bat har deçan amouicatz:
 ber maneria hontan serbutchaticu
 ahal duçu aviz buri bat, poulardabat.

N^o hoguq eta bat querrona.

Jambou aspiqui minettan.

Piatuo-duçu jambou aspiqui,
 trempan etehiquico duçu hoguq eta laur
 oroniz; cunça chahatuo duçu, eta
 achala oro idoquico duçu. cunça çori
 datinian, usçé avaspatuo duçu gaga,

126

127

eta igaranon duçu palabat cunça
 gorturiz: çauré minitq jusian
 preparatuo dututu, lehoniz cunça
 heraq asi ondoun hovin haura oro
 idoquico dbeçu, equin artin ahal
 beçain sinez tencatex: guro icarico
 dutuçu jusian, heraq aldi çayçibat
 omam dbeçu, eta guro serbutchaticu
 dutuçu mahagnian, çarten duçubiz
 çauré jambou çullaren erdian.

N^o hoguq eta bi querrona.

Eppera asian.

cunça lardatuo duçu çauré quorra,
 icarico duçu jusian ahatlbat becala
 (N° 20) nouçp etari çauré aha çhorua
 cunça heraquitu beçate, passouer bat
 etari idoquico duçu, haura jalghu
 daquon amouicatz; eta guro icarico
 duçu ephera don jusian: heraq aldi

bat iman ondouan ecarico dugu asa
plat bat itara, eta ephoria aserian
endian: suari charcar amico dugu, eta
suar ephoria cunça gorritu dugu, eta
quero mahagnian serbitchatuso.

Nº hoguey eta horow querrona

Pjoubat salpan.

Ecaricu trancha iderbat eta
curdaqui phesabat cassiola bat itan,
eta cuilleratabat irin, cunça sori
diratinian. irina gorritu demian,
ecaricu cunça hachaturiq ouynhou
biurubat, eta bi carota laurdencaturiq,
eta ber memontouan araguac trahica
issacu, eta algar equin eissacu
gorritiera: cunça gorritu diratinian,
ecaricu behar den hona araguaren
etalaco, amonatuico dugu sopa beala,
gaz eta piper appur icaritan digulariq:

ecaricu ahoi cassiolari plat bat, eta oppila
hisi icogu gagna.

Nº hoguey eta bott querrona.

Arnaclé à la Tripe

hiraq as icacu arnaclé; thupil icacu
eta orditiq equinu: gorritouac irinor
frita icacu, icaricu serthaquignabat itan
dianan, bina parti inntaria dion, gagna
edireyten guila. idoquico duticu setabat
etan: cunça hachatuso dugu ouynhou
biurubat: frigi assi dugonian ouynhoua,
ecarico dugu hiror cuillerata salda, piper
belz eta gaz amignibat, eta bi cuillerata
suari: salça equiniq datinian, icarico
duticu arnaulq barna, lona etissagala
eyni hiraquissera.

Arnaclé farrituriq

Nº hoguey eta suy querrona.

hiraq as icapu arnacléq, orditiq equin
icapu thupil eta libonic. gorritouac idiq

129

etal icacu cassiola burdugnaso
etalquibator apiriniq car estadin
amouicatiq; eticacula ominda: idoquico
ahal dugu mahiagc badugu carotac,
pjouran serbitchatuso. serbitchatuso
ahal dugu pijoua salça chawri bat
itan, demboratiq demborala hambahua
gatiq.

Nº hoguey eta laur querrona
Amandasco oppila.

Thupitaco dutitcu amandaq hour
brouan; orditiq equinor duticu:
ecarico duticu amandaq cassiolabat
itan libriabat merbrequon, bi querron
cassiolabat burria fritatuso dugu. nauy
etari amandaq irinor bestiratiq,
ecarico duticu burrias fritatu dugun
cassiolan. hartuco dugu behala, suaria
hotu gabitaricq etroubat: ophil hofiq
barnia behar dugu hussiq ukhuen,
barnianon equitica gatiq. hotu datinian

131

issicu, eta barna ecaricu cuillerabat
saldariquon perisil eta buratikharu cunça
hachaturiq. handi as icacu labela
puntas arnaclé horion barnia,
amouicatiq eta lekhu haboroche igan
dadin farsiduraren farsidurac bethé
dugonian, blica issacu irinor, eta bna
as issacu dion, farsidura dion gagnon
edireyten den guila. guero idoquico
dutitcu setabat itara. frigi assico dugu
chalota amignibat olio hortan; ecarico
dugu frigitu demian gobelitatabat hor,
eta gobelita vidi bat andou, belhar hurn
amignibat, piper belz eta gaz apuignibat,
lomon ahal chipignibat, eta ogui bouchibat
raspatiniq: salça hori equiniq datinian,
passour bat itan igoramen dugu, eta
quero arnacléq salça hortan ecarico
dutitcu; eticacula eyni hiraquissera
haboro, eta salça hori cunça bhoricq
serbitchatuso dugu.

Nº hoguesy eta sasi guernona.

132

Arnaulci frigituag andou estian
Arnaulci frigi asico dutucu; guero
frigituco ducu ouynhou; icarico denecu
hincor uellorata salda, ogui aihal
raspatuag, icar icen gubilatabat
ardou helen etiq, eta ahuritatat ueri,
eta salca eguinag dationian, icarico
dohu pouni arnaulci.

Nº hoguesy eta sra guernona

Chipa salca.

Egarico ducu carbolabat suyan bi
beyri houriquin, eta beyribat arba,
pouil, barathouin, pipor eta gas, limou
achalbat, uelloratabat egu aihal
raspatuag, uellorata erdibat irini
maharicatuag, nouys etari salca
eguinag buytateque, heragui delarag aunca
icarico dutucu chipac; abaragui uerag
dationian, ogui aihal poumbayt piatuco

Nº hoguesy eta hamar guernona.

134

houvesco ophila

ouidi sankho, edo aratehi burubat
herag assi duquicuman, igararon ducu
houca laur etan laur serbitero different
etan. pintabat houca icarico ducu libbra
erdibat ueri, citron achalbat, camella
omignibat; ouuca heraguita dionian,
igararon issagu serbitabat etan. moutabat
herag as issag, eta ouuca safla icagu
bi arnaulci guernona banon, (gayca hau
ayago iguiton ducu niguan) has egun
heraguan, eta cassiola beriquecagu
campotiq; bina eyri behar duquicu libararon
artino leyhobat etan hotira. serbitabat
ophil haren gagnian plegatuag poltigu
laur cantoniquin. icarico ducu: serbitaharico
icarico ducu plata carbolari ahal behira;
ussulico ducu carbolata plat haren gagniala,
eta couni oppila eguinag duquicu.

Tabla fougnag contentien buyt cayer

133

duca eta banna icarico dutucu. arnaulci
oumbayt nahi badugu egri brassi salca
hortan, asquen heraguiat badiguicu usqui
etoungula algararon huellan egui icar.

Nº hoguesy eta bederata guernona

Arnaulci moulatat.

houvesco ducu arnaulci plat bat
etara, icarico denecu pipor, gas, mulcada;
ouuca saflotuco dutucu algar egun. plat
bat beriquecagu ouuinez, icararon arnaulci
banon. icarico foumion, cassiola bat hou
aunca, heraguita dionian, cassiola hortan
gagnan icaricu pouni arnaulci plata; icaricu
couni arnaulci ban gagnan burduigna
etahuibat hui ouuca gornitug; ouu
dationian, idouico dutuag utiq, eta
tranchatan icarico dutucu eta guero fullbat
quila piatuco dutucu, eta guero couni
arnaulci salca chauribat etan serbitahatu
ahal tuca

135

houmenco platon nombri guca, icarag,
nombrouac, eta payag asqui duquica,
hibon cheruataca, foillag ou enguataca
phina hanti gabi; eta asqui duquicu
foungia, haragutu dionian mouca eri
tablag icarico buytiti; hibon denigatuag
don plataron icarila, moumbouca eta
payala, couyn hibon icentitug don
lekuan edoregton buytateque.

Tabla.

Ahatibat estrada	Nº 20	Page	126
Amande oué bi guernona ophila	Nº 24	Page	129
Amande ophila	Nº 9	Page	115
Artichi appiqu	Nº 2	Page	110
Artichi Bouna	Nº 19	Page	125
Arnaulci foungitug	Nº 26	Page	137
Arnaulci moulatat	Nº 19	Page	133
Béhicaren filata	Nº 18	Page	124
Béhi aspique	Nº 1	Page	108
Béharou ophila	Nº 12	Page	110
Broucabat	Nº 13	Page	119
Chipa salca	Nº 18	Page	131

Choux farci	N° 7	Page	113
Crêma chowria	N° 17	Page	123
Crêma gori	N° 16	Page	122
Ephroca asan	N° 20	Page	127
Enlqui arrasta	N° 15	Page	121
Gâteau au lait	N° 11	Page	117
Gigot à l'eau	N° 6	Page	112
Houresco ophila	N° 30	Page	132
Jambou à l'oselle	N° 21	Page	126
Jambou glacatu	N° 8	Page	114
Morunada	N° 5	Page	111
Oeufs à la tripe	N° 15	Page	130
Oeufs au vin doux	N° 17	Page	132
Pain au lait	N° 12	Page	119
Pjoubat salgan	N° 13	Page	128
Sagarruko charlota	N° 16	Page	116

